

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/160981,Magdalena-Molczanowska-General-Maria-Stanislaw-Wittek-dwukrotna-dama-Virtuti-Mi.html>
30.04.2024, 03:43

Magdalena Mołczanowska: Generał Maria Stanisława Wittek - dwukrotna dama Virtuti Militari

25 lutego 1942 r. Dowódca Armii Krajowej gen. Stefan Rowecki powołał Wojskową Służbę Kobiet. Na czele tej organizacji stanęła Maria Stanisława Wittek ps. „Mira” - kobieta niezwykła, dla której służba ojczyźnie była nie tylko obowiązkiem, ale prawdziwym powołaniem.

Urodziła się 16 sierpnia 1899 r. w podgostynińskiej wsi Trębki. W związku z grożącym jej ojcu, Stanisławowi, aresztowaniem za działalność w PPS, w 1905 r. rodzina Marii wyjechała na tereny dzisiejszej Ukrainy i ostatecznie, w 1914 r., osiadła w Kijowie.

Lata młodości

Początkowo uczęszczała do rosyjskiego gimnazjum w Winnicy. Jako nastolatka wstąpiła do III Polskiej Drużyny Harcerskiej. Od 1917 r. kontynuowała naukę w polskiej klasie Szkoły Zrzeszenia Rodziców i Nauczycieli w Kijowie. Patriotyczna atmosfera szkoły, tworzonej przez wysiedlonych z Warszawy profesorów Uniwersytetu Warszawskiego, motywowała młodą Marię do zaangażowania się w działalność niepodległościową.

Od 1917 r. należała do Polskiej Organizacji Wojskowej (POW) – zaprzysiężona została w marcu 1918 r. Po zdaniu matury Maria Wittek, niezwykle uzdolniona w kierunku nauk ścisłych, rozpoczęła studia na Wydziale Matematyki Uniwersytetu w Kijowie. Była pierwszą kobietą studiującą na tym wydziale.

O Niepodległą

Od studiów ważniejsza jednak była dla niej walka o niepodległą ojczyznę. W POW ukończyła

Maria Wittek. Fot. z zasobu IPN

kurs wywiadowczy i szkołę podoficerską. W lipcu 1919 r., po aresztowaniach w komendzie okręgu kijowskiego POW, jako niespełna dwudziestolatka została kierownikiem Wydziału Wojskowego. Na Kijowszczyźnie organizowała m.in. transporty Polaków uciekających z Ukrainy przed sowieckim terrorem. W grudniu 1919 r. wstąpiła do Wojska Polskiego, wyjechała z Kijowa i pełniła służbę wywiadowczą w Sztapie Dowództwa 6. Armii. W czasie wojny polsko-bolszewickiej w 1920 r. brała udział w obronie Lwowa, za co odznaczono ją Srebrnym Krzyżem Orderu Virtuti Militari.

W 1921 roku została odkomenderowana do Ochotniczej Legii Kobiet. Od tego czasu organizacja służby wojskowej kobiet stała się jej życiową misją. Maria Wittek widziała wielką potrzebę tworzenia pomocniczych formacji kobiecych, nieodzownych w działaniach bojowych. Po likwidacji Legii w 1922 r. została kierownikiem Wydziału Szkolenia w Komitecie Społecznym Przystosowania Kobiet do Obrony Kraju. Od 1928 r. pełniła funkcję komendantki naczelnej Przystosowania Wojskowego Kobiet. W 1935 r. została również naczelnikiem Wydziału Wychowania Fizycznego i Przystosowania Wojskowego Kobiet w Państwowym Urzędzie Wychowania Fizycznego i Przystosowania Wojskowego.

W armii podziemnej

We wrześniu 1939 r. została awansowana na podpułkownika. Brała udział – ponownie – w obronie Lwowa, a po jego kapitulacji i po wkroczeniu Sowietów przedarła się do Warszawy. Po dotarciu do stolicy, już 11 października 1939 r. zameldowała się u gen. Michała Tokarzewskiego-Karaszewicza i wstąpiła do organizowanej przez niego Służby Zwycięstwu Polski. W SWP, w ramach zakonspirowanej komórki o kryptonimie „Spółdzielnia”, zajęła się organizacją sieci łączności z placówkami terenowymi i odtwarzaniem struktury Przystosowania Wojskowego Kobiet w podziemiu.

Maria Wittek kierowała kobiecymi formacjami państwa podziemnego do końca wojny – jako szefowa Wojskowej Służby Kobiet w Komendzie Głównej Związku Walki Zbrojnej, a następnie jako komendantka Wojskowej Służby Kobiet Komendy Głównej Armii Krajowej. Była świetną organizatorką i kompetentnym dowódcą. Wypracowane przez nią wzory organizacyjne znalazły zastosowanie także w kobiecych formacjach wojskowych Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie.

Podczas powstania warszawskiego walczyła w Śródmieściu. W uznaniu wybitnej odwagi odznaczona została – po raz drugi – Orderem Virtuti Militari i awansowana do stopnia pułkownika. Stolicę opuściła z ludnością cywilną i przedostała się do Częstochowy.

W Polsce pojałańskiej

Do Warszawy powróciła już w styczniu 1945 r. i zaczęła nawiązywać kontakty ze swoimi współpracownikami z Wojskowej Służby Kobiet. Chcąc kontynuować pracę w zmienionej po wkroczeniu Sowietów rzeczywistości, zgłosiła się do Państwowego Urzędu Wychowania Fizycznego i Przystosowania Wojskowego.

W marcu 1946 r., w ramach pracy w Urzędzie, powierzono jej kierowanie sekcją Przystosowania Wojskowego Kobiet (PW-2). Z energią rozpoczęła organizację nowej PWK, wciągając do tworzonych struktur członkinie przedwojennego PWK i podkomendne z WSK.

W 1948 r. Państwowy Urząd Wychowania Fizycznego i Przystosowania Wojskowego został zlikwidowany. Powołano nową organizację mającą na celu nie tylko przystosowanie wojskowe, ale także wychowanie polityczne – Powszechną Organizację „Służba Polsce”. Maria Wittek została szefem wydziału kobiecego tej organizacji. Dwa miesiące po objęciu funkcji została aresztowana. Aresztowania objęły także jej współpracownice. Wszystkim zarzucano ukrywanie przynależności do Armii Krajowej.

[►Czytaj więcej na portalu przystanekhistoria.pl](http://przystanekhistoria.pl)